

Излази сваке седмице
на читавом табаку.

Претплата, огласи и до-
писи шаљу се уредниш-
ву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА

Цена је. листу:
на годину . . . . . 4 фор.
на по године . . . . . 2 „
на три месеца . . . . . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ
КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

ШТА ВРЕДИ ЧОВЕК.

Пештанске неке новине разнеле су глас, да је Патријарх позван у Пешту да му тамо читају лекцију, што се по књишки каже (ad audiendum etc. (ад аудиендум) за то што се не влада онако како би у Пешти хтели; даље се казује, да је патријарх био код министра просвете Трефора и да га је овај врло хрђаво дочекао. Један лист се само нашао, да то побија и каже, да је Патријарх отишао у Пешту на сабор и да захвали цару на ордену, што га је добио. Патријарх је по достојанству свом члан угарског сабора у горњем дому, тамо де сами великани и жупани седе. То су и све владике наше и католичке, те је и владика Живковић отишао у исто време на сабор, када и Патријарх. Патријарх је био позван још летос, да иде на сабор но због тога, што је у то време био сабор српски и због болести своје није могао патријарх отићи. Сада је са последњом лађом отишао чисто ради тога да своју дужност изврши.

Злотвори српски, који би нас у чашаи воде попили, и који са сваке стране гледе, да нам име српско окаљују, да нас пред светом измеју, употребиле и ову прилику, да поглавара цркве наше, пред туђим светом понизе.

Али опет и то што је могло и смело до тога доћи није без узрока и изазива нас да наведемо нешто из историје патријарха српских.

Године 1851. био је патријарх Рајачић у Беч позван. Ту буде позван министру Туну. Патријарх оде

и каже слуги, који ј на врати стајао, да га пријави министру. Слуга га пријави. Министар пусти да патријарх мало чека и да би то привидно поправио изађе сам у дворану за причек и рекне Патријарху, да га извини. има још нешто мало посла, али ће га одмах моћи примити. Министар уђе унутра, а патријарх се окрене, сиђе доле и оде у свој стан.

Када министар изађе да сам позове Патријарха унутра и замоли га за опроштење, што је морао нешто чекати, не нађе Патријарха у соби за причек. Пошље дакле свога секретара да зове патријарха. Секретар се врати без Патријарха. За тим даде министар секретару писмено и званично га позове. Али поносни Србин не да се књићти, ни газити ни коме. Патријарх рече секретару, онако као што велика господа својим слугама говоре: Sag er seinem Minister, er ist heute Minister und Morgen nicht und ich bin eine stabile Kirchenwürde, што српски значи: Нека он каже своје министру, он је данас министар, а сутра не, а ја сам стално превено достојанство. Сам Цар морао је по томе Патријарха са царем мирити.

Али тако су и поштовали свуда патријарха Јосифа. С њиме нису се смеле новине титрати, или ако би то и учиниле биле смешне, и нико се нато освртао неби.

Данас нестоји тако.

Срце нас боле, што ово признати морамо, али из те штете, нека сваки себи извади ту науку, да не прави човека хаљина, и што човек више попушта, тим га већма газе.

ПИСМО ИЗ ХЕРЦЕГОВИНЕ!

Наш један пријатељ добио је пре неколико дана писмо од свога пријатеља са Пиве у Херцеговини, које овде саопштавамо ради тога, да се види како Херцеговац пријатеља не заборавља и како Србин воле своју постојбину. Писмо то гласи: „Сећам те се као свога добра пријатеља овде на студену камену у крвавом боју, а да ти то посведочим, ево ти пишем и јављам ти се. Познато ти је, да се ми овђе већ од Петрова дана, па све до данас боримо за нашу слободу и наш онстанак као људи, а Бога ми борићемо

се и бићемо се за све то, да само као људи живити моремо и са османлијским и са нашим Турцима све до самога прамалећа, а што прамалећа, него управ све дотле док нестане Турака Османлија у Херцеговину и у сву Босну, и док се ови наши Турци или не освјесте да заједно живјет моремо или док не изгину — мира прије нема; јер боље нам је мријет но овако живјет ка до селе. А уздамо се у Бога великога, јакога и живого, и у наше пријатеље и добру браћу и мишцу јуначку, да ћемо постићи за што

се бојимо. Ви сте јамачно већ чули какав смо крвав бој на Пиву учинили, преко 800 Турака само мртвијех, а задобисмо доста оружја, брашна и многих других ствари, што нам остаде у руке.

Што ли твоја пушка ради? Овје би могла посла имати.

Дођи да видиш нашу кршну Херцеговину, посетриму ломне Горе-Црне. Представи себи овако: Десет врећа камена да проснеш на једну хрпу, за тим узми коју шаку земље, те прели шњоме то стење на ето овог дела Херцеговине, за коју се сада боримо.

Јест стење и камење, али мило стење и камење; јер то је наше стење, то је наша ђедовина, наша отачбина и волијемо за њу изгинути, него у туђој питомој шупи живјети. Јест, то ми волимо, али то не воли архимандрит Нићета Дучић, он волије рахат Биоградом шетати, на у Херцеговину прискочити. Е болан, у Београду је беглук са плећа рајина, а у Херцеговину, мука и јуначка погибија. Кад ћемо се и хоћемо ли се икада виђети, сам Бог зна. Пиши ми прео Дубровника, е баш ћу на Пиву књигу добити
Петар Бабић.
и. т. д.

ПРОТИВУ ПИЈАНСТВА И ЛЕЊОСТИ.

Као што је у броју 23. у „Гл. н. рода“ изашао обширан разлог о распрострањању пијанства, које је у Галицији особити мах заузело; — тако сам и ја путујући кроз Хрватску, имао прилике увидити по јавним крчмама, да прости сељани, и то у радне дане, када су највиши пољски послови, лумпују, и пијанчећи премећу се по крчмама. — Тако дошао сам у једну крчму, де сам застао више од 40. људи разне врсте, самијех земљедјелаца, — гди међу оввијема не виђох једнога трезвена човјека, него сви бијаху пијани, незнају ништа за себе“!! Ту ти се непревидно псује, хули, безчасти и оно што је најсветије међу нама. — О винским чашама ту нема ни разговора, већ натежу пуне стакленице (олбе) те неки од једанпут, а неки од дванут целу преврне, — и тако све ређа, докле се главом не приклони и почне клањати пред асталом. — Он не гледа има ли у џепу, и да ће то крчмару платити вересијом скупље, него за готови новац, — већ само како ће налити своју главу, па макар му све продао после што има у кући. Жалост је ово видити.

Та ту мора економија и пољска радња са свим цветати и напредовати, кад се ово овако ради. Пре је на гласу бијо, а и данас се незаборавчо пијева у јуначким пјесмама „Краљевић Марко“ како је из чабра пијо вино, и тим своје бриге растурило, — а данас потомци (зар Хрвати потомци Краљевића Марка У.) његови на дневном реду посташе виши и од Марка. — Марко је барем знао када ће пити, и пио је нарочито онда, када је имао с ким мејдан делити; — а Хрваћани то не гледе, (као и наши по многим местима што чине) но редовно оке испијају. Они не гледе шће им послови код куће исчекивати да се раде, — но може бити да то остављају женама. — Они само држе, да кад има десет крајцара у својој кеси, да то што пре у пићу потрошати мора. Не гледа он на своје потомство, како ће после њега уживати његово наслеђство, већ како ће потомству свој раскошан примјер оставити.

За ово пијанчење што се је тако махом распрострло у Кроацији, најбоље би средство било: „Строгост закона и полицајних власти“ као што је о томе по поменутом броју листа у Галицији прописато, и

ако је то цар потврдио, онда би га заиста требало обнародовати у свима провинцијама аустријске царевине. Јер без овог закона, који је сабор у Галицији пренисао и поднео цару на одобрење, није могуће никако пијанчењу на пут стати.

Ако се напротив кроз неколко година не би строго забранило пијанчење, то ће највиша нехатост и лењост овладати у народу, тако да ће земљорадња са свим ослабити, занати усљед тога мораће наравно слабију корист доносити, у обште ће морати дотле доћи, да неће имати човек чим одећу на себе прибавити, и цару данак платити. —

Као што већ рекосмо о пијанству да се махом распростире, исто се тако почела и велика лењост распростирати. Чуо сам да се неки изговарају, и бацају кривицу на многостручне машине у земљеделству, да су им сиромасима ове одузеле њину првашњу подпору, од које су ужитак свој пређе имали, а сада немају; — то барем не могу рећи Хрваћани, ако други говоре у равнијим предјелима; јер у Хрватској још има мјеста гди незнају шта је ветрењача? но лопатом веју жито, као што је негда било у Бачкој и Банату; — и због тога Хрваћани могу рећи, да су срећнији у надничарству, него ли Бачванин, Сремац и Банаћанин. Машине им доиста још нису прилику одузеле да немају гди новац заслужити, и зато се немогу жалити. Ту сам слушао да имају толико земаља неки богаташи да нико нема од сиромаша на поле да их узме. И ово је огледало велике лењости, које све из великог пијанства произлази, јер да сиротиња хоће да ради, не би се богаташ могао жалити. Да и је та земља вредноме Бачвану и Банаћану особито Словаку, то би овај једва чекао, да јесамо наћи може.

С тога би добро било таково што обзнанити преко јавних листова с пожртвовањем, да би се нашло из других мјеста вредни људи, који би то једва чекали, да се приме наполице земљедјелске.

Но ће много воде протећи, докле ово утврди се.

Овде је нужно нарочито домаће и школско васпитање дјецe; а дебело пруже не да се лако ломити. —

22. Новембра 1875.

У Боци Которској.

ЛУКА ВУКАЛОВИЋ

написао Јово Накићеновић.

(Наставак.)

Турчин га лијено дочека и прими, па поведе о свачем разговор, док у неко доба окрене те зачне Луку преговарати не би ли га склонио, да се са свијем покори и призна турско господарство над Зупцима и осталим буњенијем крајима. Али Лука, прем да му ефендија обећаваше богате дарове, није хотио о томе ни да чује, говорећи да ће прије главу изгубити, него свој народ издати.

Кад кајмакан видје да му лисичење и обећања не помажу, поче Луци оријетити са присутнијем војницима, не би ли Луку страхом присилио на издају своје браће.

Но Лука вичан сили да силом одговори, рече: „Бре, ефендијо, ако имаш ти овдје 500 војника и ја имам 100 момака, којима није жао за свој образ погинути па кад те је жеља заузела, хајде одмах да се покољемо и тако већ видим да ми нема мирна живовања у овијем крајима.“ Кад ово Лука изговори скочи се и потегне сабљу.

По што ефендија видје да се Лука ражљутио, жежа га спонаде, па стаде благо говорити: „Немој тако, Вукаловићу, видиш да се ја шалим а нијесам рад кавзи него миру; па боље да мирно живимо, него да се непрестано бијемо.“ На ово Лука одговори: „Ја се до сада нијесам научио с Турцима шалити, па не ћу ни сада, него остај с Богом.“

Кад Мумим ефендија видје да се Лука срдито удаљи и он позва своје Турке, те се с њима одмакрену на траг пут Требиња.

Чим је дошао у Требиње, стаде свакојако смишљати како би дошао к људе Луци. На пошљетку позва к себи Михаила Стајића, Луку Милошевића и још неке зубачке и крушевичке главаре, те их силнијем новцем и обећањем подмитити да издаду Луку и да га Турцима предаду.

Ови јадници полакоме се на благо и празна обећања, те се закеше ефендији да ће Лука на силу, или на пријевару предати Турцима у руке.

Поменуће издајнице пођу из Требиња, те свакојабијем обманама и варкама склонише прости народ да пођу ухватити Луку и његове другове, те да их предаду Турцима.

Зупци дакле и Крушевице устану и оду да ухвате својега храброга војводу Луку, који је за њих више пута излагао свој живот највећим опасностима и који је вазда био први гдје се тицало пожртвовања и самопрегорења ради опће користи.

Кад Лука дочу да су се подигли Зупчани и Крушевичани да га хватају, он се затвори у својој кули на Ублима под планином Јастребицом са својим братом Јолом, Луком Петковићем, Милошем Средановићем, Мићом Љубибратићем и још десет момака, да се брани не од Турака, него од издајника и заваране своје браће. У исто доба спреми једног момка у Гра-

хово војводи Анту Даковићу са поруком да га похита избавити из вјероломних руку. Анто му одмах посла 30 момака у помоћ докле не дође.

Кад издајце и вјероломници видјеше да се Лука не ће на лијено предати, онда га почеше позивати на вјеру да изађе на састанак.

Лука радо прихвати вјеру и повјери се не издајцима, него заведеном и превареном народу, те изађе пред кулу и стаде говорити: „Јадна браћо, гуд сте зашли, што ме нагоните да се предајем Турцима, али не знате да тек бих се ја предао, опет би се Турци посилили и све нас под ноге ставили, а овако вазда су им на памети оне ране, које смо им на бојном пољу задали, док смо братски и сложено живјели. Браћо, вас је неко завао и против мене побунио, а увјерен сам да ви то не радите из злог срца, него из незнања. Браћо, ако који од вас знаде да сам у чему крив, ево ме па ме ви судите, али ме Турцима не предајте. Дружино моја, велики је гријех пред Богом свога невиног брата издати, нема тежег издајства од братскога, ни веће кетве од народне, ни теже од турске. Браћо, промислите добро куда су вас неки завели, немојте да се остала наша браћа Срби на нас ужасом спомињу, немојте да вас ваши потомци преклињу као што ми сада кунемо Бранковића и остале изроде и отпаднике. Браћо, опет вам говорим ако знате да сам у чему крив а ви ми предочите, али се ја док сам жив не предајем никому, нити идем Турцима у градове“.

Када народ разабра ове Лукине ријечи, чисто се згрози на своје буниоце и за мало што их праведнијем гњевом својим не казни. Али прехитри ово Лако Милошевић и рече: „Онда нека иде у Требиње Лука Петковић а нека Вукаловић остане код своје куће“.

Лука пристане на овај предлог и рече Петковићу да пође у Требиње и види шта Турци даље траже, кад је једном мир уговорен и потврђен.

На овоме се народ разиђе а Петковић оде са подмићенијем главарима у Требиње. Чим ови ступише пред кајмакана, почеше Луку довијати и рекоше: „Кад смо овога овако лијено довели, доведићемо и Вукаловића брзо“.

По што Петковић видје братску издају рече: „Ја сам рођен овдје у Требињу па и да ме гоните, не ћу више ићи у планину, јер ми је баш онај живот омрзнуо. Само молим да ме пустите изићи у чаршију, не би ли нашао брата, да ми пође довести моју породицу из планине, јер иначе неће доћи, ако чују да сам овдје затворен“.

Турци му повјероваше те га пустише, а кад је он изашао, већ бијаше к вечеру ноћ наступила, те Петковић умаче из турскијех руку и дође на Убље к Вукаловићу, па му каза све што је и како је.

Кад разумије Лука ове јаде, видје да му ондје нема живљења, те стиште срце, остави своје огњиште па се склони са вјернијем друговима у планину Јастребицу, где се састају три границе: турска, црногорска и аустријска, како је могао пријећи у свако доба из једне границе у другу, кад би га која од о-

вијех држава тражила. Ондје они боравише са својим породицама све до пред Тројичин-дан год. 1863. А кад би у оно доба, додијала им бјеше мука и невоља и без икакве своје кривице онако страдају, за то се договоре да куда пођу, јер онако нијесу могли даље опстати. (Свршиће се.)

СТАРИНЕ СРПСКЕ.

Обећао сам да ћу нека старинска писма на јавност изнети, ради непоколебимог доказа, како су Паштројевићи били под Епархијом Цетињском, кад је у Црној Гори био земљи господар владика Сава Петровић с тога вам шаљем ова три писма.

Прво писмо гласи овако:

Пречешњеји Господин Архимандрит Никодим Здравствуј о Господје многољетно!

Вашој пречестности извјестују, како ми пише све племе Режевићско, и кажују ми како су од старине служили кротно име, успеније пресв. Богородици, у толико није могло људима приспјеват вино кај и ово љето, пак су промјенили, узели славити Свјатаго Первомученика Стефана, по рождеству Христову, онада опет студови и тешка времена немогу се гости дочекиват; пак се сад моле да им благословимо, да узму служит кротно име Рождество пресв. Богородици; и тако дајем благословеније, да славе кротно име Рождество пресв. Богородици; а на место празника Богородици, празника богородичен; а на дан св. Стефана, да предају дар цркви свјатаго Стефана; тако дајем благословеније и тако нека творе и посљедни их. И поздрављају во вејех обще који се подписујем,

У Стањевић 17. Августа 1770

Владика Сава Петровић на Служби.

(Адреса.)

Пречестњејшему Господину Архимандриту Никодиму, да вручитсја са љубовију.

у Режевићу.

Друго писмо гласи:

Слава Божијеју милостију православни Митрополит Скендериски и Приморски.

Смиреније наше пишет Честњејшему Господину Игуману Никодиму у Режевићу и благословеније дајем

общега Духовника поставленијем всему збору Паштровском, и в њем обрјетајушчем се Јеромонахом и прочим Свјашчеником који не би њему пошао исповједати своје грјехи, тај да јест лишен Свјашченства, такожде и мирски человјеци от мјеста Пашгровићах мужије и жене, велики и мали Сви приступите ка причеству душевному, и сему честному оцу и Духовнику Никодиму без срама исповједајте своје грјехи, не стидите се Духовника: но се убојте страшнаго суда Божијега: тиже отче духовни, прими сеј подвиг без љености, и понашти се о спасенији душ христијански без срама испитуј вејабаго: инако Свјашченика, инако мирскаго попа, инако мужа, инако жену, инако детишче, а инако девицу: прежде их ослободи, по том испитуј, и где какову рану душевну нађеш ту приложи лаки мехлем покајанија по црвовному преданију: Бљуди да не падет котора душа во отчајаније: Се дају ти власт везати и решити человјеческије грјехи. Кромје оних великих јеже нам Архијереом належит, ихже ти должен јеси к нам послати по указу св. правил. апостолских, и законом отеческим, јеже подписуја се рукоју, и печатом потврждају:

Дано во резиденцији нашој Цетињскије Митрополији. На Стањевиће 20 фебруара 1762.

(Адреса)

Сава Петровић

Честњејшему Отцу Господину Игуману Никодиму в. Режевиће в. честније јего руце.

у Режевиће.

На то, како се овде учи, да се има друкчије исповедати мушко, женско, старо и младо, и како се има исповедати требали би да се угледе наши духовници. (Свршиће се.)

Б Е Л Е Ш К Е.

О осигуравању живота. Да су заводи за осигурање од ватре, туче, и т. д. врло лепа ствар, то је познато, али то су они само онда када поштено раде. Многи пак од тих завода врло се хрђаво владају. У једноме листу немачком налазимо како се тужи на такав завод један у Енглеској и како је пример који наводи важан то га и ми наводимо, опомињући тиме наш свет да добро отвори очи, де ће се осигурати. Кнез Хесенски осигура се код неких места енглеских друштава, као што су Атлас, Пеликан, Унион и т. д. Кнез се осигурао на 300 и више хиљада форината.

Скоро је година дана како је кнез умро, а новци, које су имали добити његови наследници једнако леже у Енглеској и други вуче од њих интерес, а не онај чији су. Ово је нечувено и то тим пре што кућа Ротшилдава заступа наследнике, и кад се такој великој господи прави посла и отеже ствар шта онда мора бити са сиротињом. Нуз то је у другој десетини овог столећа осигурао се кнез, па је заиста доста уложио. И шта навађа то друштво, зашто неће да изда новце? Иште, да се докаже да су сви кнежеви дугови исплаћени. Само нек се ствар одуговлачи!

Шта не да тежаку да напред пође. У Далматинском господарском листу читамо: „Зима је дошла. Ми справљамо, а други вози. Жалостно гледамо, како други дрзовито граби, шта није сејао. За мало вредности, ето наше златно класје постаје његово. А шта ће бити доцније? Продаваће нам оно исто по драге новце. А свему је томе крива потреба новца у оно време, кад сељак само трошити мора: у пролеће за семе и радине, у лето и јесен исто, а на зиму за најнужније домаће потребе, као што је одело, поправак куће и т. д. Ми имамо, тако рећи свега, али немамо — новца. Продати не можемо него у јесен; а целу зиму, пролеће и лето треба трошити. Нега се нико не чуди, кад идемо тражити, да нам ко неколико форината узајми. У селу је жупник, парох учитељ, трговац, остаријаш Први не да, јер нема јер му наш човек неће у време да врати ослањајући се на његову доброту, и велећи „и онако ме тужити неће.“ Зато, да нема неприлике, радије не да. Учитељ обично нема. Остаје нам трговац и остаријаш. Погледај новине, па ћеш чути, колико се пише како ови сељаци гуде. А што новине пишу, то су поједини случајеви; а такових имаде без броја, ал их нико не одкрива. Ал како ћемо себи помоћи, кад новаца мора да буде? Три су начина, којим би се сељак пијавица

опростио. Прво да се устроји припомоћна друштва која би сељаку уз мале камате новце пружица. Тако би се опростили бездушних лихвара. Друго што би нужно било да се опет uvede лихварски закон (о интересу)! О томе се у истини говори, али се ништа не чини. Господо који народ љубите а можете рећи де треба реците, народ ће вам захвалан бити. Ми сељаци овако морамо пропасти. Треће је што нема најнужнијег изобречења. Луди и бедаци смо. Неразмишљамо шта ће бити сутра, само кад имамо данас. Уздамо се у летину, која је још у божијим рукама, па унапреду то име трошимо. Ако нам поштен човек уз пристојбе камате узајми новаца, чекамо, да нас опомене на нашу дужност. Је ли добар, а не тужи, то смо ми први, који се на то ослонимо па — неплатимо. Шта нам остаје друго — него трговац пијавица. А њему већ платимо и тринут толико, колико поштеном човеку, јер он сам узме.

Припомоћно друштво уведене лихварског закона и темељита поука може нам помоћи. Док тога не буде молимо родољубе нека шире међ сељацима поуку: у школама проповедима и новинарству. Новине нека нечовечна дела наши пијавица на јавност носе. А ви сељаци, читајте новине и слушајте своје пријатеље!

„Наша Слога.“

ДОИСИ „ГЛАСУ НАРОДА.“

Нови Сад 4. децембра. Видио сам да ваш лист брани слабијег од беснила силног, те сам уверен да ћете радо чути, и ево оглашјем да у Новоме Саду слабији почињу се отимати из јарма. Има по доста времена, како помагачи запатлијски сложиле друштво да један другом у невољи на помоћи буде. То друштво сваки даном јача а с њиме све више подиже главу раденик, који је морао досада обореним челом по свету ићи. Ми смо за живота кадри живити, јер смо кадри много што шта издржати а постарили смо се да у болести не пропаднемо, а са смрти да се нестидимо. Удесили смо тако, да прилажемо сваке недеље по неки мали новац, па из тог новца кад који друг ободе да га негујемо, а ако умре, да га пристојно саранимо. Оболели ко пошлемо га у болницу варошку и плаћамо за њега 50 новчића, а како наше покојне на онај свет испраћамо, то се види по ономе, што кад су видели раденици, који су у неспирском друштву били наш укуп један, одма их је више њих у наше друштво пришло.

Али једно нас боле, што многи од свога мора да пати, од онога баш, који најбоље зна, шта је то зло. Има људи, који нам посла дају, па хоће с нас кожу да одеру, али прошло је оно доба, кад је помагач за кору леба морао са столице падати. Данас се зна свему време, хоћеш ли, да више радим, више и платити мораш. Време је дошло да се пита ко с кога живи или раденик са оног, који му посла даје, или онај, који посао израђује. Слобода и правда иду заједно, неправда остаје с робством, а ми нећемо више робови да будемо.

Ст. Стапар 1. децембра. Зна се да је мало у Бачкој и другим крајевима србски села као Стари Стапар, де живи сам један Србин и де се сама српска светковина свети, где живи близу 6000 душа сами Србаља без сваке друге вере и закона.

Ал мало је и људи као деда Максим, дунђер, Стапарски кнез, који је Стапар уредио и хатар поделио и на сваку главу мушку по једну сесију земље раздао.

Како у оно време свет није баш за земљу марио нити се

за њу отимао него је многи одустајао зато што је била велика работа, па су морали комори по 6—70 дана на једну сесију радити сваке године, ал управитељ селски, кнез стапарски, таки је човек био да је људе приморавао и батине давао те су се морали земље примити. Нарочито је био строг човек тако да су се и вармеђашки бојали кнеза деде дунђера, јер је самог официра царског изшибао и на то одговор дао. Официр је форшпан искао они му даваше талиге и једног коња. Ал официр није хтео талиге примити и на једном коњу се возити те је кнеза почео псовати и кнезу претом претити и рекао му: мени мора бити чест, ја владам над 1500 момака. Рече му кнез ти владаш над 1500 момака а ја имам преко 2000 душа седај ако хоћеш! Официр већма поче кнеза ружити. Ал и дунђер узе штап те њега шибаш и рече му. Ти си официр код војске, ја Максим дунђер кнез у Стапару. Официр седе и оде гуњђајући, а кнез за њим путуј!

Кад Немци у данашње земље из Тајчланта у Бачку навалише и по сели насељиваше се свагде ји примише и земље даваше.

Дође ред и на Стапар да морају Немце примити и земљу им дати, и тако Швабе дођоше и по Стапару одаше и кнеза молише да им даде грунтове у селу и њиве у атару.

Охо, немам ни ја за мој народ а не за вас они кнезу писмо даваше и кнезу рекоше да ји мора у Стапар примити, јер ћеду га вармеђи тужити. Кнез ите ите!

Јесте да је држава Немце овамо послала и писмо од себе им дала ал деда Максим дунђер кнез Стапарски сазва себи људе. Браћо штаћемо са отим Швабама? Оћемол ји у село пустити? Људи повикаше кнеже шта знаш то ради! Добро добро ја ћу бити кривац а село платац. Ја велим кад нема Мађара нек нема ни Шваба. Нек је једна вера и једина православна црква, кад светимо нек све село свети, кад радимо нек све село ради. Тако узе новца једну кесу из касе и два коња. Покрији чојом па управо великом жупану са два ешкута, удри звекром

у врата дође момак ко је шта је? Ја сам кнез дунђер, кад сутра дан, кнез дође а Швабе полегале око селске куће. А кнез узе штап те окупи Швабе и све до једног истера из села. Швабе одоше и кнеза тужише ал се непомогше.

Прође неко време, ал дође писмо да Стапарци морају дати један део атара т. ј. од Сентивана Немцом. Кад кнез чу брже боље сазва људе и рече: Људи кад дође инджелир да одузме земљу а ви мене пред господом псујте и на мене цигље бацајте и реците: ти си нас продо.

Тако и било. Дођоше земљомери да праве апте. Људи се побунеше и ларму дигоше. Кнеже биће ти крај! Кнез поче бежати. Људи га сташе вијати, солдати мирити, и тако Немце одбаше Стапарцом атар дадоше и тако простран Стапарски атар са пашњаци оста те и данас Немци у њега гледају. Више пута ови навалују у Стапару да земље купују. Тако је одавна био неки Милер Јохан. Он се наместио у Сред Села. Кућу направио и тако је по вољи скројио да је нема ни у швабски сели. Отого је 20 фати. Добре шупе и још дупле собе. Три ортаља земље купио, четир коња добра запатио. Док је кућу добру направио 3000 фор. потрошио. Неко време у њој је стајао. Лако Шваба новце узајмио. По вољи је све попи скројио. Кад је дошао добаш у авлију диго цену четир иладарке. Људи дају 4 стотинарке. Парох вели у месту је баш за мене ја ћу дати 900 ф. а и тако је на њему остало. На земљи је још више добијо

ер је добро њиве пођубрио али Милер Шваба оде у Сентиван. У Стапару неможе се живити кад недаду на светац радити. А не може се рацу потужити. А не сме се ником противити. Зелено му жито покосише а ливаде с коњи опасоше.

Тужио се великом жупану Петровићу нашем господару. Вели Шваба о Србском божићу сувајције камење општрили да је општро; они приправили. То дочули бивши општинари. Сваки Шваба или био Мађар 5 ф. мора је платити, у Суваји мора је седити. А наопако рече на то жупан кад би и ја млео макар било о светом Јовану менека би дали изшибати 5 ф. мора би платити. Петровић је славан Србин био. Друмове је бечке овитио. Дудове је свуда посадио. А за нас се добро постарао.

Тако Стапар још и данас живи до год траје Стапарски пашњака у Стапару по доста оваца, на пустари одрањују јунце. Од дунђера како је остало још се није Шваба населио доли један православни Србин. А пашњаке кад би одузели, ми ћемо ји за новац купити неће Чивут по њима одати. У Стапару има 13926 јутара. Стапар се населио 1702 године.

У Старом Стапару 1 децембра.

Јован Ђаковић,

з е м љ о д е л а ц.

(Допис овај радо у лист примамо, и додајемо, да како хоће у Стапару на једноме месту земљу да саставе, да се владају мудро, као што је први кнез им чинио. У.)

ШОДЛИСТАК.

С Е О С К И Н А Т А Р О Ш

(Наставак.)

Натарошу чудно зашто ће се да се свуда пере, али се још јаду несећаше. Када је дошао у панажерску собу видио је само за двоје сто постављен. Једно је место заузео солгабиров а друго је остало њему. Није имао клада, сео је. Свршили су ручак, попила се кафа удирало се у боље вино и у већи разговор. Вино је показало боју. Солгабиров је потегао о избору. Је ли се с натарошем погодио или не, то се онај дан није знало. Бирташ је прислушкивао на врати чуо је, да се из најпре тио разговарало на после крупно, чуо је речи пријатељство сродство, новац, декорација, па после начело, па начело и једнако начело, час тишије, час жешће. Викало се, ударало се песницом о сто, после се куцало, певало многа љета па опет: корист, начело, младост, лепота богатство — начело најпосле још и субординација и начело, и збогом. Бирташ је све то чуо. Када је солгабиров и натарош на поље изишао, обоје су били црвени ко наприка, али се солгабиров насмејао, пружио је руку и рекао му: Баш ми је мило што сте таки, до виђења, а бирташ је протро руке, богме су ти повуели и повуели но ја добивам а њима на част и ординација и орација.

ПИСМО БЕЗ НАТПИСА КОМЕ.

Оно лепо женскиње у вароши Н. уранило је и залива цвеће. Јутро је благо свеже. Тих поветарац игра се с прамичцима распуштене јој косе златне. Лагани огртач бели на лепоти живој оживио је, те селелуја уз витки стас јој, као листак уз гранчицу, а она срећна, весела, поздравља све око себе редом: до-

бро јутро каранфилу брата, добро јутро сестричице ружо, добро јутро, добро јутро, те их полива даждом бољом.

Ко би још ово незлобно сворење увредио?

Ко би још у мелем отрова усео.

Може ли то човек бити?

Женскиње лепо дошло је до последње леје, која уз капију стоји. На тој је леји жути шебој, биље од зависти и омразе.

Шебоју жути, како те сиромашка беде! Свако јутро тако би рекло женскиње лепо шебоју цвећу и залило би га даждом бољом.

Данас је на шебоју стајало писмо са печатом црним. Женскиње лепо пребледи већма од артије беле.

Видети писмо са печатом црним, кога не прође језа када га види!

Као кад би змију ватала таком је стравом пружио руку женскиње лепо за писмом црним.

Када га преврну дође јој као да је уваћена змија извила се из руку и на прси јој пошла. Зној ладан као змија ладна пређе по челу јој. На писму не беше ни словца коме иде.

С црним печатом писмо без натписа коме!

Да ли да га отворим?

Можда је туђе?

Да га носим на пошту?

Коме?

Да га дам полицији, суду?

Али кога тужујем?

Лепо женскиње отишло је у собу, бледо, тужно.

Стара, мајка поплашила се кад је видела. Шта је теби, Бог ти помогао, ћерко!

— Није ништа!

Два сахата држало је женскиње лепо писмо не отворено. Ватра и зима ватала је на изменце кад год је у писмо погледала и хтела га отворити, а кад га је отворила и прочитала, она је у кревет пала, грозница најјача уватила је, бунца, плаче и смеје се.

Стара мајка није могла ништа да разабере. Везала је болесници ладну мараму на чело, али ова никако не долази себи. Када је мало себи дошла села је у кревет и поплашено гледала у стару мајку.

— Небој се, ја сам дете моје!

— Ти си његова мати. Он је и ту забунца тако да стара мајка ништа не може разабрати, али видећи, да болесница казује нешто да јесте од чега се она плаши, побија страх јој и каже: Није!

— Није, да није, јесте није, није, да боме није, — није ређа у ватри болесница брзо и застаде, па бризну жестоко у плач.

ПРЕД ИЗБОР ПОСЛАНИКА.

Оглашено је већ пред варошком кућом када ће бити избор посланика. Читани су параграфи шта се сме и шта се несме за избор чинити. Вели се нико никога несме наговарати, да за овог или оног посланика буде, сваком је остављена слободна воља. То је речено пре подне, а већ после подне видимо капетана Ланушу, де с бећари пије у арендаторовом бирцузу. Он просте људе обично назива „џрмад“ а сада седи на пије са најгорима што их у селу има. Зашто он то чини, то зна већ све село. Он је пре подне био код солгабирова и овај му је обећао, да ће он бити жупанијски инжењир у срезу Ж. само ако испадне за посланика онај, кога су од горе препоручили.

Лануша нема инжењирске дипломе, што мора имати онај, који хоће да буде инжењир жупанијски, али диплома се тражи од они, који не гласају за владиног кандидата, и та им још не помаже, а од кортешовања за оног, на кога је пала милост „с више“ нема боље дипломе; ето је срески лекар прост „фелчер“ (фелдшерер, онаки као што су били они у средњем веку, који су солдате подрезивали и курјучке им плели); ни брица није; јер не уме ни да меће пијавице ни да зубе вади, него то мора у селу . . . кад овај тамо болеснику долази ковач да чини, који је седио код „куршмита“ (лекара коњског), у комшилuku кад је био шегрт ковачки. Он је прошлог избора носио барјак кандидата владине странке и сада је над пет села и 16 хиљада душа, „доктор медицине.“ Докторат се дакле не добива само на универзитету него и о изборима посланика, па зашто не би инжењиром постао капетан у миру Лануша, који је своје кораке тако удесио, да хтео но тео по по фата одмерава те му нетреба ни фат ни ланац и у томе је жупанија у профиту.

Лупешки вођа држи уз „срезког инжењира“ и уз солгабирову за то, што ако још ту пробу одржи, онда му је у цепену давно „обетована кнежевина.“

Арендатор опет има да се освети натарошу, што му је оставио нећаку, и што му не да да брашно од насуља продаје за житно брашно, да је фунта 23, а не 32 лота, па се грк арендатор изговара, да се помео, те је 3 мето натраг а 2 напред, а то је вели лако у цифрама учинити, ма да је то на кантару било, даље да је олба пива 17 крајцара, кад се тужује да се плати, а кад је продаје 20 не узимајући у обзир крофне, које су после поноћи, кад је на балу време, да се једу, скупиће него с вечера, кад их нико не треба, и т. д.

(Наставиће се.)

Д И С Т А К.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Јунак девојка.) Године 1839 букне у Лиможесу у Француској ватра у кући, у којој се наодчад држала. Кућа је сва у пламену стајала. У један пут чу се дечији глас, де усред ватре јауче. Свет претрну, или свако је на своју главу мислио. Али као анђо неки повика у бело обучена девојка с рашпуштеном црном косом с пута, с пута, ја ћу да спасем дете! Светина збуњена размакну се и нехотице. Девојка утрча у кућу. Све за неми као заробљеник кад чека смртну пресуду. Али ето из ватре бледе девојке и носи у наручју дете живо здраво. Неколико дана по томе краљ Луј Филип посла јуначној девојци златну медаљу у награду за храброст њену, а капетан један, који је видео јунаштво њено запреси је и доби је било за љубовцу. Тај капетан сада седи на столици силних краљева а царева француских, он је председник републике француске, а јуначка је девојка данас „госпођа Макмахоновица.“

(Сејте крис!) Да се види, како они, којима се повери, да се брину за срећу народа често нимало нису дорасли за тај посао, навешћемо како је министар један, који је водио бригу о пољоделству, године 1823. наредио да општине „сеју крис“, јер то је за сиротињу пробитачно. Крис је вели јело „нархаат“,

рани добро, а мало га треба. Ми се чудимо, кад ко незна на чем жито расте, а ето министар земљеделства незна шта је крис. (Како наш народ уме да каже какво је кад стање), ево нека ова шајкашка песма покаже:

„Дошло писмо од Цара
Граница је пропала,
Граница је пропала,
Паорија настала
Паорија бела.
Што си нам донела
Донела сам доста дуга
Посто газда слуга.“

(Јакe зиме.) Држимо кад је већ ту зима, да је на месту да из њене историје у овоме листу мало наведемо да се зна каде су биле најжешће зиме.

Године 401. било се црно море следило, а године 763. не само црно море, него и Дарданели и снег је на неки мести био нападао по 50 ступа у висину.

Год. 822. биле су велике европске реке: Дунав, Лаба и т. д. тако се смрзле да је за месецу највећи терет могао по њима ићи.

866. год. било се јадранско море смрзло.

991. год. све се смрзло било, жетва никаква не беше, и година је свршила са глађу и круом.

1067. год. смрзло се на путу највише путника у Немачкој.

Год. 1133. била се смрзла талијанска вода: Па од Кремене па до море, бурад па и војке распадале се од зиме.

1236. год. био је Дунав до дна се смрзо и дуго је тако стајао.

1339 год. била је такође због неродице и жестоке зиме у Шотландској тако страшна скупоћа и глад, да је сиротиња траву јела и многа жалосно по пољу помрла.

1432., 1433. и 1434. биле су особито јаке зиме, једне је године 40 дана без престанка снег падао.

1468. год. солдати у Фландерској морали су вино са сиџирама сећи.

1683. год. беше такође жестока зима.

1709. год. земља је 9 стопа у дубљину промрзла била.

Још су биле жестоке зиме 1718, 1744, 1809 до 1812 и 1814.

П О З И В

на јавно предавање у Новом Саду.

У смислу одлуке „новосадског српског кола“ овим се до општег знања ставља, да ће се у течају ове зиме приредити низ јавних предавања из разних грана науке, нарочито из природних правних и политичних наука, историје, педагогије, књижевности и уметности. Учтиво се дакле позива цело овдашње грађанство, да што многобројније походи ова јавна предавања, која ће се тако удешавати, да буду за сваког разумљива и поучна.

Јавна предавања ова држаће се у позоришној дворани недељом и четвртком у 5 сахата после подне, кад се пак какав светац деси, онда ће се предавање место четвртка у тај светац држати.

Пошто је приређење јавних предавања с трошком скопчано, то је одређена улазна цена по 10 нов. од особе. Чланови „кола“ са својим породицама имају бесплатан улазак.

Прво јавно предавање биће у недељу 7. (19). дец. у 5 сахата после подне, говориће г. професор Милан А. Јовановић о „новим мерама“.

Дан и предмет сваког даљег предавања, као и име предавача обзнаниће се свагда напред у јавним листовима.

У Новом Саду, 2. (14.) децем. 1875.

Др. Илија Вучетић
подпредсед. „Кола“.

К Њ И Ж Е В Н Е В Е С Т И.

Изишла је из штампе књижица под насловом

М Е Т А Р С К Е М Е Р Е

са таблицама за претварање старе мере у нову и за одређење цене према изједначеним мерама; са особитим обзиром на потребу у кући, трговини и занату.

Саставио Ђ. Р.

У „Гл. Народа“ изишло је већ неколико таквих таблица те сваки може видети од које ће користи бити ове све скупљене у књижици.

При састављању ове књижице обишли смо све што је више научно и опширно те је у кратко и разгледно у њој написано све оно што је најнужније за свакидању потреб у да се из нових мера зна.

Зато што смо богати жалосним искуством, да наш народ при свакој овој сличној промени љуто страда и штети се материјално, одлучисмо преко свега што је већ неколико књижица о новим мерама изашло ипак ово делцо штампати јер је бар по нашем убеђењу досада једино, које ће врло лако и брзо свакога упутити у мерама новим и ценама према изједначеној мери.

Нова је година на прагу, а с овом нове мере ступају у живот, зато позивамо сваког родољуба да за времена поручи књижица ових, како би наш народ што спремији изашао на сусрет овој значајној новој установи, и да се што боље очува да га и овом приликом грдно нештете „чивути“ па и крштени и некрштени; родољубиви свештеници и народни учитељи овом приликом ће највећу задужбину учинити ако упуте народ свој да се што више приправи за дочек наступајуће велике премене у прометном али животном питању; даље се поуздано надамо да ће свесни и родољубиви трговци Срби са своје стране радо допринети жртву те постати посредником при набавки ових књижица.

Књижица ће бити у тврдим корицама са платном увезана те ће и покрај свакидашње употребе моћи дуже времена истрајати, а цена је 15 н. Препродавцима који поруче преко 25 примерака уступа се 25 проц. а онима до 25, 10 проц. рабата; уз поруку ваља и новац приложити или назначити да се књиге per Nachnahme пошаљу.

Наручбине иновац ваља на г. Ђуру Стојковића трг, у Н. Саду слати у чијој наклади ова књижица и изилази; исти ће све наручбине тачно и брзо обављати,

У Н. Саду 25. новембра 1875.

Ђ. Р.

„ПАНЧЕВАЦ“

КАЛЕНДАР ЗА НАРОД

СА СЛИКАМА

ЗА 1876. ГОД.

Изишао је у 7000 примерака и данас га имамо само још у 500 примерака на сложисту. С тога умољавамо сву ону господу, која желе овај ваљан а јевтин календар имати, да га што пре у нас поруче.

Цена је 30 н. а ко поручи више од 10 комада добија га по 22½ н. или 25% рабата.

У Панчеву 1875.

Књижара браће Јовановића.

До који дан излази из штампе књига

БОЖИЋ

ДАР ДОБРОЈ ДЕЦИ.

Трећи течај.

Уредио Чика Степа.

Све наше општине, школске управе и родољубе којима су вољни да школску децу о божићу књижевним даром обрадују, молимо лепо да нам одмах јаве, колико желе имати ових књига, како бисмо им за времена послати могли.

Ваљана, сасвим нова садржина и малена цена од 10 н. препоручују књигу свакоме. Препродавци добијају 25 проц. рабата.

Наручбине извршујемо с поштом у поточ.

Панчево, у новембру 1875.

Књижара браће Јовановића.